

Un «proyecto... para restablecer el antiguo magistrado de Cataluña» al segle XVII

per Josep M. Gay i Escoda

Com afirmà Ernest Lluch en aquesta mateixa publicació¹ un millor coneixement del segle XVIII a Catalunya exigeix emprar fonts documentals no publicades, les quals permeten, si més no, modificar les posicions constatades per part de la historiografia tradicional sobre les actituds de la societat catalana, en especial les dels cercles dominants, davant l'absolutisme centralista, iniciat a partir de la victòria filipista a la Guerra de Successió.² Igualment, assenyalava diverses fites importants que desmentien o donaven un nou significat de «l'esforç per esdevenir província» sostingut per Soldevila, la qual, com a expressió felicitosa resumeix la postura exposada, fins i tot a desgrat, per la citada historiografia. Aquestes fites es caracteritzaven per llur finalitat política, pel fet d'ésser abonades pels grups dirigents catalans i, alhora, per una certa i volguda ambigüïtat que els impedia d'atacar l'arrel del sistema borbònic.³

Per constituir una fita més d'aquesta nova visió, publiquem aquest *Proyecto*, el qual només era conegut fins ara per alguns historiadors,⁴ els quals, però, no n'havien fet esment en publicacions malgrat el seu interès. Una còpia d'aquest projecte és l'única font que coneixem actualment i sobre la qual hem de basarnos. Es troba relligada en un volum de miscel·lània político-religiosa de la secció de manuscrits de la Biblioteca Universitària de Barcelona.⁵ Es tracta d'un text «semimut», ja que no menciona l'autor, la data ni el destinatari; dades que solament poden ésser establertes en hipòtesi gràcies a alguns escadussers detalls donats per l'autor a la lletra,⁶ amb la qual trameté el memorial al destinatari,

1. Ernest LLUCH, *La Catalunya del segle XVIII i la lluita contra l'absolutisme centralista. El «Proyecto del Abogado General del Público» de Francesc Romà i Rossell*, «Recerques», 1 (1970), ps. 33-50.

2. Diverses tesis, encara inèdites, ja hi han incidit força en tractar diferents aspectes de la política catalana: Josep M. TORRAS I RIBÉ, *Els mecanismes del poder en el municipi català durant el segle XVIII*, 3 vols. (Universitat de Barcelona 1980, en premsa); Sebastià SOLÉ I COT, *La governació general del Principat sota el règim de la Nova Planta (1716-1808). Una aportació a l'estudi del procediment governatiu de les darreries de l'antic règim*, 3 vols. (Universitat Autònoma de Barcelona 1981); i Eduardo ESCARTÍN SÁNCHEZ, *La Intendencia en Cataluña en el siglo XVIII (Estudio de historia administrativa)*, 3 vols. (Universidad de Barcelona 1974).

3. LLUCH, *La Catalunya*, ps. 35-39. També TORRAS, *Els mecanismes*, II, ps. 891-916 i ESCARTÍN, *La Intendencia*, II, ps. 508-510; SOLÉ, *La governació*, I, ps. 180-182 i 191-193).

4. Vegeu la fitxa de consultes del ms. 96 a la Biblioteca Universitària de Barcelona (= BUB).

5. Vid. la descripció del ms. 96 a Francisco MIQUEL ROSELL, *Inventario General de Manuscritos de la Biblioteca Universitaria de Barcelona* (Madrid 1958), I, ps. 114-119.

6. «Exmo. Sr.

»Señor: El decreto del rey, expedido en 2 de enero, dió tan firme testimonio de la

i en el mateix text, així com per un estudi dels altres documents relligats en el mateix volum.

L'autor se'ns presenta com una persona forastera d'origen, integrada,⁷ tanmateix, de manera plena en la societat catalana des de la seva infantesa. Desenvolupà el seu *cursus honorum* a l'administració financera a Catalunya, en la qual arribà a comptador i pagador general de l'exèrcit, i fou, doncs, un dels més alts càrrecs de la burocràcia de la intendència.⁸ Al moment de redactar el projecte és ja en una avançada vellesa i, pel que sembla, fora del servei actiu.⁹ No ha estat possible la seva identificació a partir dels arxius barcelonins, almenys amb un grau mínim de fiabilitat.¹⁰

Ni el volum, on està recollida la còpia, indica a quina persona o comunitat pertanyia, ni Miquel, en inventariar els manuscrits de la BUB, no en donà la

afabilidad de V.Exca. que sólo haver leído su contexto me anima a que podía cansar a V.Exca. y exponerle que, habiéndome criado en Cataluña dende niño y habiendo corrido por las oficinas de pluma hasta los empleos de contador y pagador general de los ejércitos, he adquirido las noticias de lo que es y ha sido esta Provincia, que bien administrada y gobernada será siempre apreciable a la Corona. Y, queriendo en mi decrepitez manifestar a V.Exca. lo que alcanzo y a estos naturales la ley que les professo, remito a V.Exca. el papel adjunto para que, si pareciere a V.Exca. proporsionable al servicio del rey, se digne de atenderle u arrimarle, en el caso de juzgarle impertinente, atribuyendo mi libertad en remitirle a la franquesa y abertura, que suponen residir en V.Exca. los empleos de tanta confianza.» (BUB, ms. 96, 167 r).

7. Manuel ARRANZ HERRERO i Ramón GRAU FERNÁNDEZ, *Problemas de inmigración y asimilación en la Barcelona del siglo XVIII*, «Revista de Geografía», 4 (Barcelona 1970), ps. 71-80, tracten, sobretot, de la integració social dels aprenents immigrants en els gremis de Barcelona, però no de la integració dels nombrosos empleats de les diverses administracions, molts d'ells d'origen no català. En el context de l'extraordinari creixement de la ciutat a la segona meitat del segle XVIII (vid. Pierre VILAR, «Un moment crític en el creixement de Barcelona: 1774-1787», *Assaigs sobre la Catalunya del segle XVIII* (Barcelona 1973), ps. 43-55) fins i tot el caràcter d'alt càrrec en els immigrants es reflectia en el lloguer de cases (vid. Elisa BADOSA i COLL, *Els lloguers de cases a la ciutat de Barcelona [1780-1834]*, «Recerques», 10, 1980, ps. 139-156).

8. Vid. la nota 6, *supra*. Per la manera de facilitar les dades sembla que la seva cúspide dins la intendència hagués estat la tresoreria o pagaduria general de l'exèrcit, tercer càrrec en importància de l'administració financera a Catalunya, i havia servit abans com a comptador principal d'alguna de les tres administracions de rendes existents al Principat (vid. ESCARTÍN, *La Intendencia*, I, ps. 151-167 i 179-183).

9. Donat el seu coneixement del sistema polític-administratiu català anterior a la Nova Planta, la seva joventut transcorregué per les dates de la Guerra de Successió i en els moments de redactar l'escrit podria tenir al voltant de 75 anys (vid. les veus «decrepito» i «decrepitud» al *Diccionario de la lengua castellana*, vol. III, Madrid, Real Academia Española, 1732, p. 41).

10. En registres de la intendència conservats a l'ARXIU DE LA CORONA D'ARAGÓ (= ACA) hem trobat com a tresorer general Francisco de Candas Inclán l'any 1761 (ACA, *Intendencia*, 2/45, 331v). Si fou comptador principal de la intendència ha d'ésser un dels de la següent llista provisional: Baltasar Montero, que ho era almenys el 1740-1742 (ACA, *Int.*, 2/25,17r, i 2/30,292v); Joaquín Ruiz de Porras l'any 1751 (ACA, *Int.*, 2/35,121v) i José Tomás López en el període 1753-1761 (ACA, *Int.*, 2/43,131r, 21/44,38r i 2/45,331v). Miquel Fermín de Ripa Jaureguizar era pagador general el 1740, perquè substituï Montero temporalment, i el 1746 figura ja com a comptador (ACA, *Int.*, 2/30,40v). Sabem, però, que morí abans del 1755, i possiblement abans del 1751 (ACA, *Int.*, 2/35,152r.-153v, i REAL ACADEMIA DE BUENAS LETRAS DE BARCELONA, *Origen, progresos y su primera Junta General...*, I (1756 dins la *Serie de los individuos de esta Real Academia. Difuntos. Académicos*, s.p.). La seva identificació serà possible quan s'hagi dut a terme el projecte dirigit per Pere Molas sobre història social de l'administració espanyola al segle XVIII.

procedència.¹¹ A parer nostre, degué formar part de la biblioteca del convent de Santa Caterina, de l'orde de predicadors, la qual, com tantes d'altres, en ésser desamortitzat el seu aixopluc passà a mans de l'estat, que en féu cessió posteriorment a la Universitat Literària tot just restablerta a Barcelona.¹² Alguns dels documents que conté tan sols podien pertànyer a clergues de l'orde dominicà en tractar d'afers interns d'aquella congregació, de correspondència adreçada a membres del convent de Santa Caterina per altres dominics, els quals també n'havien fomat part, de documentació sobre picabaralles entre ells mateixos, que, lògicament, procurarien que no se'n fes ressò fora del recinte, etc.¹³ Per altra banda, alguns documents de caire polític, com atacs als jesuïtes o, fins i tot, les sàtires grolleres contra el testament i la persona de l'esposa de Ferran VI, no és estrany que figurin en la biblioteca d'un orde, el qual no es distingia precisament per les seves bones relacions amb la Companyia de Jesús.¹⁴

Cal assenyalar també la penetració social dels dominics en els cercles barcelonins, alguns d'ells dignes d'ésser anomenats, tot seguint Joan Fuster,¹⁵ nacionistes. Això els permetria fer aquest notable recull de documents reivindicatius d'un cert foralisme, que s'intenta compatibilitzar, alhora, amb la monarquia borbònica.¹⁶

Possiblement aquesta còpia fou feta sobre l'original, perquè resulta dubtós que el secretari d'estat i despatx, si seguí la petició del projectista de fer-ho dic-

11. MIQUEL, *Inventario*, I, p. 119.

12. MIQUEL, *Inventario*, I, ps. XVI-XVIII.

13. *Vid.* les relacions 1, 15, 19, 21 i 37 (BUB, ms, 96).

14. *Vid.* les relacions 14, 25, 26, 35 i 36 (*ibid.*). Teófanos EGIDO LÓPEZ, *Opinión pública y oposición al poder en la España del siglo XVIII (1713-1759)* (Valladolid 1971), ps. 227-237, lliga les sàtires contra la reina Bàrbara amb els cercles de poder oposats a la Companyia. *Vid.* també Ignasi CASANOVAS, *Josep Finestres. Estudis biogràfics* (Barcelona 1932), ps. 185-187, i Rafael OLABECHA, *Política eclesiàstica del gobierno de Fernando VI*, «La época de Fernando VI. Ponencias leídas en el Coloquio Conmemorativo de los 25 años de la Fundación de la Catedral de Feijoo» (Oviedo 1981), ps. 139-225, particularment les ps. 160-163, 207-216 i 223-225.

15. *Vid.* la veu «nacionalisme» a *Diccionari per a ociosos* (Barcelona 1978²). Precisament l'adjectiu nacionalista apareix a l'obra *Lumen Domus o Anals del Convent de Santa Caterina ... de Barcelona* (ms. 1005-1007 de la BUB) a principis del segle XVII. Sobre aquest tema esperem els resultats de la recerca de Xavier Arbós Marín, que m'ha fet precisions en aquest respecte.

16. *Vid.* les relacions 2, 9, 12, 29, 31 i 44 (ms. 96, BUB). És especialment significatiu que aquest volum aplegui el memorial lliurat al monarca per l'ajuntament barceloní el 28 d'octubre de 1759, en què demanava la supressió del cadastre personal i la reintegració del privilegi nobiliari de dur armes a la noblesa catalana (relació 9), així com el memorial lliurat al rei pels diputats de les capitals de la corona d'Aragó amb motiu de la celebració de corts l'any 1760 (relació 29), publicat i traduït per Enric MOREU-REY, *El memorial de greuges del 1760* (Barcelona 1968). Caldria estudiar el paper de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona, on sempre van estar representats els dominics, on coincideixen homes com Jaume Caresmar, Ramon de Ponsic, Joan Tomàs de Boxadors, el marquès de Castellvell, etc., tots els quals tingueren un paper rellevant com a regidors de Barcelona, diputats a corts, representants de la noblesa catalana, actuacions austriacistes, etc. Els estudis sobre aquesta venerable institució no tracten aquest aspecte (*vid.* *Historia y labor de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona desde su fundación en el siglo XVIII* (Barcelona 1955); REAL ACADEMIA DE BUENAS LETRAS DE BARCELONA, «Anuario de 1947», i J. MIRET Y SANS, *Dos siglos de vida académica*, «BRABLE», vol. IX (1917-1921), ps. 10, 92, 168, 249 i 305.

taminar per determinades persones de Barcelona,¹⁷ els enviés també una còpia de la lletra amb la qual fou tramès el memorial. Tot i així, no és fàcil d'entendre per què s'eliminà el nom de l'autor, el destinatari, la data i la llista de persones que l'havien de dictaminar.¹⁸ Tal vegada això pot indicar que l'original no anà més enllà de la fase d'esborrany sense haver estat tramès com a memorial a Madrid.

Les dates més extremes dels documents relligats són les de 1742 i 1763, respectivament, encara que la major part són del període 1758-1761.¹⁹ Si prenem en consideració només les dades dels 11 manuscrits copiats pel mateix escriptor, llevat d'un, datat el 1756, tots els altres estan compresos en el període 1758-1761.²⁰ Quant a llur contingut, gairebé tots els documents referents a qüestions polítiques tracten de la mort de Bàrbara de Bragança i Ferran VI, l'arribada i la rebuda de Carles III, memorials diversos presentats a aquest darrer i disposicions fetes pel mateix monarca.²¹ Atès que després de la mort de la reina portuguesa la cort madrilenya aturà tota activitat, que no fos pura rutina, de manera que aquell no pot ésser el millor moment per a presentar projectes d'aquest tipus.²² Més aviat opinem que fou redactat, com els altres memorials allí relligats, després de l'arribada de Carles III l'any 1760 o 1761. Els motius principals que ens mouen a creure tal cosa és el fet que el desembarcament del rei a Barcelona fou una veritable commoció, tant en els ambients oficials com populars, els quals copsaren que una nova política seria endegada per aquell monarca.²³ Així, i tot referint-se a un reial decret del 2 de gener, que reflectia fidelment aquesta nova orientació,²⁴ el xacrós buròcrata s'animà a escriu-

17. Vegeu el paràgraf 20 del projecte.

18. Malgrat tot, sembla ésser costum del convent no facilitar aquestes dades, quan no es tracta de corporacions; així, la relació 4 del mateix volum no conté tampoc aquestes dades, mentre que al ms. 433 (BUB), procedent d'un altre convent, a la relació 11 sí que hi figuren.

19. Seguim la divisió donada per MIQUEL, *Inventario*, I, ps. 114-119, tenint en compte, emperò, que dins d'alguns d'aquests apartats s'hi contenen documents de dates diverses; així la primera relació conté documents entre el 1751 i el 1762. No hem tingut en compte escrits del segle anterior, els quals han estat copiats el segle XVIII (així les relacions 17, 36 i 40). Les relacions 2, 3, 5, 16, 30 i 39 són indatades; tanmateix, del seu text es desprèn que han estat redactades dins el període 1742-1763.

20. Són les relacions 9-11, 14, 15, 23, 25, 26, 34 [*bis*], 41 i 43 (*ibid.*). Es tracta de còpies de les quals estem ben segurs, dins els nostres més aviat migrats coneixements de grafologia, que han estat traslladades pel mateix escriptor.

21. Relacions 2, 6-14, 27-29, 31 i 35 (*ibid.*).

22. *Vid.* José Antonio ESCUDERO, *Los orígenes del Consejo de Ministros en España*, 2 vols. (Madrid 1979), I, ps. 243-248.

23. Així ho mostren les lletres d'Amàlia a Tanucci i de Carles III a la seva mare citades per Manuel DÁNVILA Y COLLADO, *Historia general de España, escrita por individuos de número de la Real Academia de la Historia. Reinado de Carlos III* (Madrid 1891), II, ps. 30-35, 38-39, 55. L'ambient entre els il·lustrats es pot veure a Antonio MESTRE, *Historia, fueros y actitudes políticas: Mayans y la historiografía del XVIII* (València 1970), ps. 405-437, a tall d'exemple.

24. *Vid.* la nota 6, *supra*. No ha estat possible la identificació d'aquest decret. La terminologia emprada fa sospitar que es refereix en realitat a una reial cèdula. En qualsevol cas, no hem trobat en els registres d'*Acordadas* de l'ACA dels anys 1759-1761 cap decret ni cèdula de la data esmentada, ni en les recopilacions legals. Potser era un decret referent a hisenda, que normalment no eren registrats per l'audiència, i degué estar en els registres perduts de la intendència. Tal vegada aquest decret tracta de l'oblit dels fets de la Guerra de Successió, com reflecteixen el memorial demanant el trasllat de la Universitat

re el seu projecte, com tantes altres persones i institucions en inaugurar-se un nou regnat, en semblar-li que la cort seria receptiva a aquest tipus de proposicions.²⁵ Tot i tractar-se d'una exposició personal, alguna de les seves propostes (com, per exemple, la llista de persones que poden dictaminar amb rectitud, bé de manera individual, bé integrant una junta *ad hoc*) fa sospitar que darrera seu hi havia més individus del que a primer cop d'ull podria suposar-se.²⁶

Com deixa veure clarament l'exposició,²⁷ emprà la via reservada per tal de fer arribar la seva proposta a la cort. El seu destinatari és un o el «*ministro de estado*». La dificultat d'aquesta denominació, en no saber el nom del ministre, està a conèixer si es vol designar un dels secretaris d'estat i despatx sense concretar el seu departament, o si es tracta específicament del secretari d'estat encarregat de la secretaria d'«*estado*».²⁸ Al nostre entendre, en tractar-se d'un afer que es referia a la hisenda, redactat per un alt càrrec de l'administració financera, que fa servir precisament la via reservada, i per algunes intencions i missions que ha de dur o ha dut a terme el destinatari, aquest ministre o secretari d'estat ha d'ésser l'encarregat del departament d'hisenda en els

de Cervera a Barcelona: «*Estos motivos que inclinaron por entonces en el ánimo del rey a no poner la Universidad en otra ciudad de Cataluña, que en la de Cervera, parece que al presente no subsisten, habiéndose dignado ahora el rey manifestar piadosamente ser de su real agrado el darlos por olvidados*» (BUB, ms. 1955, núm. 13, s.f.); i el mateix projectista als paràgrafs 10 i 20. També poden ésser interpretacions dels decrets perdonant el cadastre fins a l'any 1758 o el de reintegració d'armes a la noblesa catalana, els quals en les seves exposicions de motius fan servir termes similars, però no són donats ni expedits un 2 de gener. D'aquest dia i mes només conec la disposició que ordenà la formació d'una assemblea de representants dels corregiments per tal de distribuir el cadastre de l'any 1723, donada a conèixer per Juan MERCADER RIBA, *Una visión pesimista de la economía catalana después de la guerra de Sucesión*, «*Estudios de Historia Moderna*», v (1955), ps. 411-419. En establir la datació del projecte ja n'hem donat les raons oportunes; a més a més, ens sembla que, malgrat la similitud de plantejaments, l'any 1723 no era el moment més adequat per presentar memorials d'aquesta mena. (S'han examinat els *Autos acordados, antiguos y modernos del Consejo* [Madrid 1723], *Autos acordados por el orden de títulos de las leyes de Recopilación* [Madrid 1777], els índexs sistemàtics dels *Autos acordados* de l'edició *Leyes de recopilación* [Madrid 1777] i cronològic de NNRR, així com els reculls de Santos SÁNCHEZ, *Extracto puntual de todas las pragmáticas ... expedidas por regla general en el reinado del Señor D. Carlos III* [Madrid 1792] i *Colección de pragmáticas expedidas por el Consejo Real en el reinado del Señor Don Carlos III* [Madrid 1803³], i Severo AGUIRRE, *Prontuario alfabético y cronológico por orden de materias ... expedidas hasta el año 1792* [Madrid 1793]. No s'ha examinat, per la seva extensió sistemàtica, el *Theatro de la legislación universal de España e Indias* [Madrid 1791-1798], d'Antonio Xavier PÉREZ.)

25. Vid. José MUÑOZ PÉREZ, *Los proyectos sobre España e Indias en el siglo XVIII: El proyectismo como género*, «*Revista de Estudios Políticos*», 81 (1955), ps. 169-195, el qual dóna compte com els anys 1703, 1715, 1746 i 1759-1760 s'incrementen en gran nombre els projectes presentats. Quant a la receptivitat del monarca sobre aquest gènere, DÁN-VILA, *Reinado*, II, p. 39 afirma: «*Mandó que ningún memorial se le diese por ajena mano, sino por el mismo interesado a quien quería ver y oír.*» Vegeu també a tall d'exemple la repercussió a València en un sentit similar a José Miguel PALOP RAMOS, *Centralismo borbónico y reivindicaciones políticas en la Valencia del Setecientos. El caso de 1760*, «*Home-naje al Dr. Juan Reglà Campistol*» (València 1975), II, ps. 65-77.

26. Vid. els paràgrafs 19 i 20 del projecte.

27. Vegeu el paràgraf 18 del projecte.

28. Sobre això vegeu José Antonio ESCUDERO, *Los secretarios de estado y del despacho (1474-1724)*, 4 vols. (Madrid 1969), i del mateix autor, *Los orígenes*.

primers anys del govern de Carles III; és a dir, el marquès de Squillace,²⁹ home d'una gran capacitat de treball, que féu experimentar des del seu accés a la secretaria,³⁰ i mancat de prejudicis contra els països de la corona d'Aragó.³¹

Entrant ja en l'anàlisi del text, hem de ressaltar de bell antuvi que cal qualificar el seu promotor de projectista. Reuneix totes les qualitats d'aquesta mena d'escriptors; està lligat a l'aparell de l'estat, ha experimentat i vist molts expedients i reformes i parteix d'allò que coneix sense pretendre, però, donar la solució màgica de tots els problemes. El seu memorial és un producte racionalista, que respon a un ambient determinat, que l'impulsa a cercar el favor governamental i, alhora, respondre adequadament a l'acolliment que li ha estat fet per la societat en la qual s'ha integrat. En aquest cas, a més a més, no es pot dir que es vegi clarament un desig d'obtenir un profit de caire personal, donada la seva edat; en tot cas el guany a obtenir seria de prestigi social o de caràcter honorífic.³²

Inicia el seu memorial amb una extensa introducció sobre el que creu, o vol fer creure, que era la Diputació del General de Catalunya.³³ Dibuixa una institució, dependent i emanada de les corts catalanes, encarregada únicament de distribuir i recaptar el servei, votat a corts en benefici del monarca, entre els diversos estaments i vegueries del Principat. No menciona en cap moment les seves competències de tipus polític, principalment la defensa de la legislació de corts i dels privilegis estamentals, incompatibles amb un règim absolutista en la

29. *Vid.* la lletra de la nota 6, *supra*, i els paràgrafs 4, 7, 11-16, 18 i 20 del projecte. Creiem que es tracta de Squillace, ja que a un ministre amb experiència política a Espanya o simplement nadiu no calia fer-li avinent els prejudicis de consells i audiències envers les secretaries d'estat i despatx (*vid.* el paràgraf 18). Squillace fou nomenat el 8 de desembre de 1759, secretari d'hisenda, amb els càrrecs annexos de superintendent general de rendes i president del Consell d'Hisenda (a això fa referència la lletra en dir: «*residir en V.Exa los empleos de tanta confianza*», *vid.* ESCUDERO, *Los orígenes*, I, ps. 271-273).

30. *Vid.* VICENTE RODRÍGUEZ CASADO, *Política interior de Carlos III*. (Valladolid 1950), ps. 16-19.

31. Segons Ferrer del Río, la seva dona era catalana (citat per ESCUDERO, *Los orígenes*, I, p. 272, nota 20). *Vid.* també el tracte que donà als diputats de Barcelona a les corts del 1760 a JAIME CARRERA PUJAL, *Historia política y económica de Cataluña. Siglos XVI al XVIII* (Barcelona 1947), II, ps. 432-433.

32. Ens remetem a MUÑOZ, *Los proyectos*, ps. 175-179. Com afirma aquest autor, a persones i plans d'aquest caire no els escau el qualificatiu, de significació pejorativa, d'arbitristes.

33. Sobre la Diputació del General només existeixen encara les obres d'ANTONIO DE LA TORRE Y DEL CERRO, *Orígenes de la «Deputació del General» de Cataluña, discurso de recepción en la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona* (Barcelona 1923), i IGNACIO RUBIO Y CAMBRONERO, *La Deputació del General de Catalunya en los siglos XV y XVI* (Barcelona 1950). Vegeu també ANTONIO M. UDINA ABELLÓ, *Los organismos representativos catalanes en el siglo XIV. Las Cortes y la Diputación del General*, «Cuadernos de Historia», 8 (1977), ps. 171-187, JOSÉ M. FONT RIUS, *Las instituciones de la Corona de Aragón en la primera mitad del siglo XV (Reinados de Fernando de Antequera y Alfonso el Magnánimo)*, «Actas y Comunicaciones. Ponencias», ps. 209-223 (IV Congreso de Historia de la Corona de Aragón, Palma de Mallorca 1955), i JESÚS LALINDE ABADÍA, *Los parlamentos y demás instituciones representativas*, «IX Congreso di Storia della Corona d'Aragona» (Nàpols 1978), ps. 103-179. Sobre la naturalesa jurídica de la Diputació del General no és tan clar el que manifesta el projectista; ens remetem, de moment, a FRANCISCO GRASES Y GRALLA, *Epítome o Compendi de las principales diferencias entre les lleys generals de Cathalunya y los capitols del redrés o ordinations del general de aquella* (Barcelona 1711) i a autors de dret públic mencionats per aquest darrer autor.

mesura que duïen a l'enfrontament d'aquella institució representativa amb el poder reial.³⁴ Per altra banda, la terminologia emprada per anomenar les corts i els seus braços «*estados generales*» i «*estados*», tant com l'exemple del «*Consejo Soberano de Finanzas*» pot obeir a fer-ho més entenedor a un ministre estranger, tot just arribat de Sicília, o bé per tal de no usar termes catalans, el ressò dels quals podia entorpir la viabilitat del projecte, o, tal vegada, respon a influència de la nomenclatura francesa per designar aquesta entitat i condicions i, per tant, caracteritza el personatge dins dels corrents de la il·lustració espanyola.³⁵

La seva proposta està a restaurar la generalitat en substitució de la intenció, fent-la dependre directament de la secretaria d'hisenda i sense deixar-li el caràcter de diputació permanent de les corts, les quals no són mencionades en cap moment. La seva composició ha d'ésser estamental i seguir la divisió de funcions entre diputats i oïdors de comptes. Llur nomenament, segons es desprèn del text, ha d'ésser atribució exclusiva del rei, i la duració de llurs càrrecs per temps limitat. Les competències que assigna a aquesta nova diputació ens retrotrauen als orígens de la corporació, amb la variant fonamental de la seva dependència. Ha de distribuir, recaptar i administrar el contingent o quota establerta i ordenada per Madrid.

A la vegada, i com a fill del seu temps, considera que el sistema tributari ha de modificar-se amb la creació de l'«*única contribución*».³⁶ Aquesta única contribució, equivalent a la quota exigida pel rei, s'ha de valorar a partir de la suma total que donaven fins aleshores tots els tributs reials a Catalunya, lliurada a l'erari públic;³⁷ d'aquesta suma s'han de descomptar les despeses de tot tipus

34. Vid. Aquilino IGLESIA FERREIRÓS, *Recensión a «Història de la producció del dret català fins al decret de nova planta» de Santiago Sobrequés i Vidal*, «AHDE», 49 (1979), ps. 770-786, i Joan EGEA I FERNÁNDEZ i Josep M. GAY I ESCODA, *L'eficàcia de les normes a la tradició jurídica catalana des de la baixa edat mitjana fins al decret de la Nova Planta*, «Revista Jurídica de Catalunya» (= RJC), 2 (1979), ps. 254-282, i 3 (1979), ps. 530-550.

35. Si l'autor fos d'origen navarrès encara seria normal la denominació d'*estados* per estaments, però no referint-se a les corts; igualment pel que fa al Consell d'Hisenda (vid. María Puy HUICI GOÑI, *Las Cortes de Navarra durante la edad moderna*, Madrid 1963). Els termes responen nítidament a les denominacions franceses tant pel que fa referència als États Généraux de França com als États Provinciaux, els quals vulgarment també eren coneguts com a *généraux*, així com per un híbrid entre Conseil Souverain, organisme d'algunes províncies, com el Rosselló, i Conseil des Finances, organisme central de la hisenda francesa (vid. les veus «Conseil des Finances», «Conseils Souverains», «États Généraux» i «Languedoc» a Marcel MARION, *Dictionnaire des institutions de la France aux XVIIe et XVIIIe siècles*, París 1972, reimpressió de la del 1923, i F. GARRISSON, *Histoire du droit et des institutions. Le pouvoir des temps féodaux a la révolution*, París 1977, ps. 181-187, 267, 271-274 i 338-346).

36. Sobre això, vegeu A. MATILLA TASCÓN, *La única contribución y el catastro de la Ensenada* (Madrid 1947), especialment els capítols II, III i V-VII, Javier LASARTE, *Economía y hacienda al final del antiguo régimen. Dos estudios* (Madrid 1976), ps. 210-227; i José FONTANA LÁZARO, *La supervivencia del mito de la única contribución. Noticia de algunos arbitristas españoles de comienzos del siglo XIX*, «Hacienda Pública Española», 17 (1972), ps. 111-130.

37. No ataca el cadastre, encara que indirectament considera excessiu el seu import, sobretot referent al cadastre personal, coincidint amb la petició de l'Ajuntament de Barcelona, que en demanà la supressió memorial del 21-x-1759, BUB, ms. 96, 174). Sobre això, vegeu Joan MERCADER RIBA, *Felip V i Catalunya* (Barcelona 1968), ps. 170-194; Joaquín NADAL FARRERAS, *La introducción del Catastro en Gerona. Contribución al estudio del régimen fiscal*

dels empleats destinats a aquestes tasques, els quals haurien d'ésser assignats a altres comeses més profitoses,³⁸ i una determinada quantitat, la qual s'haurà de fixar segons l'estat del país i la benevolència reial. La quota resultant, tanmateix, no restarà immutable, sinó que podrà augmentar o minvar segons les necessitats públiques i la justa distribució de la càrrega fiscal entre els diversos territoris de la monarquia.

També li fixa altres comeses, com el foment del comerç, de la indústria i de la marina, etc., les quals són semblants a les que finalment tindria la Junta de Comerç de Barcelona després de llargues lluites per poder-se constituir, les quals precisament tingueren lloc en el període que va des de la fi del regnat de Ferran VI als principis del de Carles III.³⁹

No escapen al projectista les nombroses dificultats polítiques que la seva proposta comporta. Per això carrega la tinta sobre els coneguts defectes d'alguns dels tributs del sistema fiscal vigent i dels empleats, els quals ha de conèixer força, donat el seu càrrec, dedicats a llur recaptació; i, a la vegada, dedica un espai important a fer compatibles la restauració de la Diputació del General i el manteniment del govern absolutista establert des de la conquesta. Enumera i detalla una sèrie de raons a favor del restabliment, unes de caràcter tècnic, com ara la major eficàcia d'aquella entitat, la qual evitava la corrupció i malversació o, si més no, tenia mitjans de reconeguda vàlua per exigir responsabilitats.⁴⁰ Unes altres de tipus psicològic, perquè era un magistrat venerat i adient al caràcter nacional dels catalans,⁴¹ que obtenia llur consentiment en el sistema polític. Finalment i principalment, raons polítiques: forçar la col·laboració de l'estament eclesiàstic, sempre rebecc, en el manteniment de les despeses públiques, evitar la possible cooperació del Principat amb França en cas d'una guerra contra aquesta potència, acomplir més acuradament els deures paternals del rei envers els seus súbdits,⁴² i finalment el respecte íntegre de les regalies. Com

de Cataluña en tiempos de Felipe V (Barcelona 1971), i Eduardo ESCARTÍN SÁNCHEZ, *El catastro catalán: teoría y realidad*, «Pedralbes. Revista d'Història Moderna», 1 (Barcelona 1981), ps. 253-265.

38. Bescanta considerablement la corrupció dels empleats de rendes amb qualificatius i judicis ben gruixuts. En procedir d'un alt càrrec de la intendència es pot assegurar que en devia parlar ben assabentat. Judicis similars són fets a *Representación hecha al Exmo. Sr. Marqués de la Ensenada sobre la política exterior e interior de España*, «Semanao erudito» d'Antonio VALLADARES, XIV (1788), ps. 257-258 i 269-274.

39. Amb això entronca amb el pensament econòmic català davant l'agrarisme castellà (vid. Ernest LLUCH, *El pensament econòmic a Catalunya (1760-1840). Els orígens ideològics del proteccionisme i la presa de consciència de la burgesia catalana* (Barcelona 1973), ps. 119-134, i Vicent LLOMBART, *El sorgiment de les Societats Econòmiques i llur conflicte amb les institucions comercials*, a «Recerques», 11 (1981), ps. 181-198. Sobre la Junta de Comerç, Pere MOLAS i RIBALTA, *Comerç i estructura social a Catalunya i València als segles XVII i XVIII* (Barcelona 1977), ps. 240-305.

40. Vid. Jesús LALINDE ABADÍA, *La purga de taula*, «Homenaje a Jaime Vicens Vives» (Barcelona 1965), I, ps. 499-525, i Gabriel BERART i GASSOL, *Speculum visitationis secularis omnium magistratum, iudicum, decuriorum, aliorumque Reipublicae Administratorum* (Barchinone 1627).

41. Sobre els caràcters nacionals, vegeu Julio CARO BAROJA, *El mito del carácter nacional. Meditaciones a contrapelo* (Madrid 1970), ps. 71-135.

42. Vegeu Ramón Lázaro de DOU y de BASSOLS, *Instituciones del derecho público general de España con noticia del particular de Cataluña, y de las principales reglas de gobierno en qualquier Estado* (Madrid 1800; Barcelona, Ed. Anástatica, 1975), I, ps. 264 i 274.

és sabut, la preservació de la regalia era la clau de volta de l'absolutisme i, en conseqüència, el projectista aclareix rotundament aquest punt. La reintegració de la diputació ha de tenir el seu origen exclusiu en la voluntat reial, actuada per la seva irrenunciable regalia major de crear cossos polítics, esvaïnt qualsevol possibilitat de tenir-se per pactada i per aquest motiu no dependent del rei, com en l'anterior generalitat.⁴³

No proposant la restauració de les corts catalanes, fent dependre el nou organisme de la voluntat reial, limitant-lo a un òrgan hisendístic, etc., es pot dir que, en realitat, sota el nom de Diputació del General de Catalunya es projecta la creació d'una nova institució que poc té a veure amb aquella.⁴⁴ Per ara no tenim coneixença que aquest projecte s'arribés a dictaminar, ni tan sols de si passà a mans del secretari d'estat. El que sí coneixem és un cas anterior, en què es restablí la Diputación del Reino de Aragón sota el nom de Junta o Tribunal del Real Erario l'any 1711 amb unes característiques que corresponen gairebé al peu de la lletra amb la corporació descrita pel nostre projectista.⁴⁵

En plantejar-se novament, després de la pèrdua i nova ocupació de Saragossa a mitjan 1710 i principis de 1711, la qüestió dels furs aragonesos abolits pels decrets de 1707;⁴⁶ Felip V es mostrà partidari de restablir íntegrament aquelles disposicions, mentre Lluís XIV,⁴⁷ el confessor reial i els nobles aragonesos defensaren una parcial conservació dels furs.⁴⁸ Aquesta darrera seria la posició finalment adoptada en el decret de 3 d'abril de 1711.⁴⁹ Es reorganitzà la Xancilleria sota la forma d'audiència presidida pel capità general, es tornà al dret propi en tot el que feia referència a causes civils entre particulars i es canvià la intendència per un administrador i la Junta o Tribunal del Real Erario.⁵⁰ Les

43. Vid. Luis SÁNCHEZ AGESTA, *El pensamiento político del despotismo ilustrado* (Madrid 1953), ps. 98-113, i DOU, *Instituciones*, I, ps. 214 i ss., 273-274 i 283. El decret de Nova Planta de Catalunya del 9 d'octubre de 1715, en el seu capítol 55, reservava al monarca totes les regalies majors i menors; ja la consulta per elaborar el citat decret insistí manta vegades a mantenir íntegra la sobirania (vid. Josep M. GAY ESCODA, *La gènesi del decret de nova planta de Catalunya. Edició de la consulta original del «Consejo de Castilla» de 13 de juny de 1715, a «RJC»*, núm. 112 (1982) ps. 7-41 i 261-348; IGLESIA, *Reconstrucción*, ps. 771-772).

44. Un cas semblant el constitueix el vot particular de Llorenç Mateu de Villamayor a la consulta del Consell de Castella de 13-VI-1715 (vid. GAY, *La gènesi*, p. 30 i paràgrafs 275-281 de la consulta).

45. Henry KAMEN, *La guerra de Sucesión en España. 1700-1715* (Barcelona 1974), ps. 373-387, en especial 375-376, i GAY, *La gènesi*, ps. 15-16.

46. Vid. *Novísima Recopilación de las leyes de España* (= NNRR), 5, 7, 11 i 3, 3, 1 i 2.

47. Alfred BAUDRILLART, *Philippe V et la Cour de France*, 5 vols. (París 1890), I, ps. 441-442.

48. Melchor DE MACANAZ, *Regalías de los Señores Reyes de Aragón ... (publicado) y precedido de una noticia sobre la vida y escritos del autor por Joaquín Maldonado Macanaz* (Madrid 1879), p. 183.

49. NNRR, 5, 7, 9, *Recopilación de todas las cédulas y órdenes reales que desde el año 1708 se han dirigido a la Ciudad de Zaragoza para el nuevo establecimiento de su gobierno por la Magestad de el Rey nuestro Señor D. Phelipe V ... cobordinadas y dadas a la estampa ... por Don Juan Francisco Escuder y últimamente por Don Manuel Vicente Garcés* (= *Recopilación*) (Saragossa 1730), I, 4.

50. La causa, segons l'explica l'ex-intendent i nou administrador d'Aragó fou: «Los aragoneses movieron todos cuantos resortes pudieron para no perder el manejo de las rentas, ya suponiendo que el mantener la antigua diputación del reino era de gran utilidad a los intereses del Rey, ya con otros mil pretextos aparentes... El Rey, en fin, vino en formar

competències d'aquesta institució, presidida igualment pel capità general d'Aragó i de composició estamental, consistien a distribuir, recaptar i administrar els tributs imposats a aquell regne d'acord amb l'administrador general de rendes reials aragoneses.⁵¹

Com ha manifestat Kamen, aquest organisme hisendístic no durà més de sis mesos a causa de les contínues i aferrissades disputes amb l'administrador Melchor de Macanaz, de manera que s'extingí *motu proprio* a finals del mateix any en no obtenir el suport reial, sinó tot al contrari, en les disputes amb Macanaz. Aquesta Junta palesà, durant la seva curta vida, la incapacitat de fer compatibles alhora una isolada corporació estamental amb els plantejaments de la hisenda filipista respecte no solament al regne d'Aragó, sinó també a tots els països de la corona aragonesa.⁵²

Proposicions semblants en certa mesura a la de l'autor són donades per Aznar el 1727, Moya Torres el 1730,⁵³ Cabarrús el 1795⁵⁴ i per algunes de les respostes de la consulta al país de 1809,⁵⁵ les quals mai no passarien d'aquest estadi.

Quines possibilitats tenia de reeixir aquest projecte? La política reformista de Carles III en general i particularment en qüestions institucionals, no anà més enllà d'algunes millores de l'administració municipal,⁵⁶ sense trencar en

una Junta, y al mismo tiempo cuidó tanto de huir de todo lo que miraba a conservar los decantados fueros que habiendo esta junta de ser inferior al Consejo de Hacienda no quiso que se diese el nombre de consejo ni de diputación, por no conservar aún el nombre que hubo en tiempos de los fueros; y al fin, después de muy largo examen, ordenó se le diesen indiferentemente estos nombres: sala, junta o tribunal del real erario» (MACANAZ, *Regalías*, p. 201; *vid.* també la 184 i la nota següent).

51. «También he resuelto que para la recaudación, administración y cobranza de todo lo perteneciente a rentas reales en este reyno haya un administrador de ellas, para lo qual he nombrado a D. Melchor de Macanaz; y asimismo es mi voluntad que para este propio efecto quede establecida una Sala, con nombre de Junta o Tribunal del Real Erario, en que han de concurrir el comandante general de este reyno, que ha de presidirla, y ocho personas, las dos eclesiásticas, que la una sea obispo, abad o comendador y otra canónigo de una de las iglesias del reyno, o cavallero de la religión de San Juan; dos de la primera Nobleza; dos del estado de hijosdalgo y dos ciudadanos de Zaragoza, o de otra de las ciudades del reyno; y en su consecuencia nombro para esta Junta o Tribunal... Y declaro que esta Junta o Tribunal ha de tener la autoridad sobre los pueblos en las materias de hazienda, debaxo de mis reales órdenes y de las del comandante general y cuydar de la administración, repartimiento y cobranza de todas las rentas, tributos, y otras qualesquiera imposiciones, que se establecieren en este reyno, caminando de acuerdo para su mejor logro y recaudación con el administrador Don Melchor de Macanaz, y éste con el comandante general, que como viene dicho, ha de presidir siempre en esta Junta o Tribunal. Y asimismo declaro que las referidas ocho personas nombradas para la expresada Junta o Tribunal han de ser removidas o mantenidas a mi arbitrio y por el tiempo de mi voluntad...» (Recopilación, 1,4).

52. *Vid.* KAMEN, *La guerra*, ps. 375-376. MACANAZ, *Regalías*, ps. 183-204, dóna la seva versió dels fets.

53. Segons les ressenyes donades per Jaime CARRERA PUJAL, *Historia de la economía española* (Barcelona 1945), III, ps. 243 i 248-249, que no he pogut consultar directament.

54. CONDE DE CABARRÚS, *Cartas sobre los obstáculos que la naturaleza, la opinión y las leyes oponen a la felicidad pública. Estudio preliminar de José Antonio Maravall* (Madrid 1973), ps. 72-75, en particular la 74.

55. LLUCH, *La lluita*, ps. 37-39, refereix aquestes idees donades en el període 1808-1810. LASARTE, *Economía*, p. 179.

56. *Vid.* Javier GUILLAMON, *Las reformas de la administración local durante el reinado de Carlos III (Un estudio sobre dos reformas administrativas de Carlos III)* (Madrid 1980), és la darrera novetat en aquest respecte.

cap moment, ans al contrari, augmentant el procés de centralització iniciat pel seu pare, introduint-hi només factors de racionalització.⁵⁷ Per aquest motiu el memorial del nostre projectista no podia assolir la finalitat proposada, ja que anava contra el corrent de la cort, malgrat les primeres aparences. Tal cosa ho manifestaren de manera clara i sense dubtes els informes sobre les peticions de la noblesa catalana, quan intentà reconstituir la junta del braç militar sota la denominació de Real Cofradía de San Carlos l'any 1766⁵⁸ i de la de Junta de la Nobleza laica de Catalunya el 1773.⁵⁹ El comte de Ricla ho afirmà sense contemplacions, en dictaminar respecte a aquest darrer intent, assenyalant que això *«es bolver al principio de la libertad antigua, en donde se conocía el Principado por estamentos. En lo que desean se havilita el Brazo de la Nobleza. Los gremios ya juntos se juzgan Cuerpo y llaman Diputación quanto escriben. Con que ya no falta sino el Brazo eclesiástico, que saldrá mañana; y, después, que adquieran privilegios y exenciones con que se separen del yugo. Con que a qué multiplicar Cuerpos, si no podemos allí con los que hay»*.⁶⁰

57. Vid. Francisco TOMÁS Y VALIENTE, *Estudio preliminar al Tratado de la Regalia de Amortización del conde de Campomanes* (Madrid 1975), edició facsímil, ps. 11-13.

58. Archivo General de Simancas (= AGS), *Gracia y Justicia*, lligalls 860 i 871.

59. AGS, *Guerra Moderna*, lligall 1465.

60. AGS, *Guerra Moderna*, lligall 1465. Per les referències que dóna i el càrrec ocupat només es pot tractar de Ricla; l'informe és de finals de desembre del 1773 o del gener del 1774. Arran dels aldarulls de quintes es proposaren diverses mesures de tipus militar, però un dictaminant anònim, militar destinat a Barcelona, precisa a més a més, amb una major clarividència que Ricla, que les mesures a prendre eren polítiques, i entre d'altres afirmava: *«Por estas razones sería mui conveniente trasplantar algunas fábricas a otras partes, donde sean más útiles al estado y no puedan conspirar contra la tranquilidad pública.*

»El grande incremento que han tomado en este pueblo las manufacturas merece igualmente toda atención: la fábrica de armas, vestuarios y otros considerables ramos del ejército, que con igual equidad y más distributivo beneficio del estado, podrían aprontarse en otras provincias, enriqueze tan desmedidamente a estos naturales que, olvidándose de plebeyos, quieren igualarse con el ciudadano, con el cavallero y aún con el título, lo que les ocasiona una vanidad, un orgullo y un atrevimiento tan grande que si no se les modera tanto lucro, se experimentarán con el tiempo fatales consecuencias» (AGS, *Guerra Moderna*, lligall 1465). No era només una reivindicació de l'estamentalisme el que ara demanava la societat catalana, el retrat d'aquesta classe ascendent n'és la major prova.

APÈNDIX.⁶¹

Proyecto presentado al Exmo. Sr. ... Ministro de Estado para restablecer el antiguo Magistrado de Cataluña.

[1] Entre los Magistrados, que en su antiguo gobierno tenía Cataluña y que mandaron suprimirse en la general abolición de sus particulares fueros, se contava el consistorio de la Deputación. Era compuesto de dos Eclesiásticos, dos Nobles y dos del tercer Estado. Representava este Común a toda la Provincia, pues que, siendo un procurador de los Estados Generales del País, limitava su facultad en sólo executar lo que por el Rey y los Estados quedava establecido.

[2] Para los gastos y ocurrencias del Público a que devían atender los Deputados, tenían en fuerza de ley y bulas apostólicas igual obligación de contribuir los eclesiásticos, los nobles y plebeos; de manera que, quando a los Señores Reyes se hacían servicios extraordinarios con título de donativos, concurrían en pagar a proporción los tres Estados.

[3] Era este Magistrado de la Deputación quien administrava y entregava al thesorero del Rey las cantidades convenidas, pero quién a dicha Deputación prescribía las reglas, cómo se devían exigir los donativos y, aún, cómo se devían repartir entre las Provincias eran los mismos Estados Generales, o (en caso de no convocarse) una junta de personas de los referidos órdenes. Haviéndose tenido siempre por pública conveniencia que los que resolvían el modo de cobrar y repartir los contingentes fuessen distintos de los que componían el Magistrado, que devía administrarlos; porque, viendo los que resolvían el cargo que se había éste de repartir entre ellos mismos sin poder tener la mano en la administración de los haveres, cargarían sin duda lo principal de sus discursos cómo disminuir los gages de cobrança, hallar el modo menos gravoso a la provincia y hazer la proporción más llevadera. Esta misma economía quedava establecida en los Magistrados de las ciudades y lugares; pues en assumpto a pechos y gabelas era la junta de vezinos, que componían el Consejo, quien lo resolvía y el Magistrado de los Consellers, quien lo administrava.

[4] Concluido el tiempo (que era triennial), en que havían exercido los sujetos el empleo de Deputados, se formava un tribunal de residencia con título de visita, y éste juzgava absolutamente de quanto havían obrado durante los tres años. Y, si se hallava culpables a todos o a alguno de los seis, les multava a proporción de sus delitos, aplicando la cantidad en que eran condenados, o a beneficio del Público, o a beneficio del particular, a quien huvieren defraudado. El método como la Deputación hazía los arriendos de sus dacios y derechos y la manera como administrava sus finanças es tan digno de atenderse que, al enterarse de ello V.Exa., no hallará prescritas más propias reglas económicas por ningún Consejo Soberano de Finanças.

[5] Respectavan a este Magistrado los catalanes, pues, mirándole una viva representación de su Patria, contemplavan en él a sus conscriptos Padres de la Patria, sufriendo con tolerancia el impuesto, que dimanava de su orden, y teniendo por peculiar la tropelía a que viessen expuesto al Consistorio.

[6] Dende (Sr. Exmo.) que éste y los demás Magistrados y tribunales quedaron abolidos, se ha experimentado en Cataluña en el gobierno de intendentes, administradores, contadores, interventores, etc... la multitud de nuevas gentes aplicadas con diversos títulos y nombres a la exacción de gabelas, estancos, imposiciones y tributos. Y se duda (Sr.) cuál es mayor y más pesada carga, si el pagar Cataluña tanto pecho como paga, o el sustentar en la administración de estos tributos tan crecido número de gentes, que todos vienen desnudos y, a pocos días, se conocen por las familias más ricas y opulentas.

[7] Que el Rey nuestro Señor mantenga y enriquezca hombres para los excéritos, es fuerza; pues sin ellos ni los Estados pudieran mantenerse, ni estuvieran quietos los Príncipes vezinos. Que las provincias del reino contribuyan al Rey para estos fines, es justicia; pues mal podría un monarca proteger a los vassallos de la invasión de tropas enemigas, si le falta el nervio como mantener de propias. Pero (Sr.) que la contribución en los tributos se prescriba de forma llevadera con disminución de gages y aún en el modo que se adapte más al genio particular de las provincias, parece que es la práctica que intenta la christiana equidad de V.Exa.; pues, confessándole al Rey como verdadero padre, sólo alcance S.Magd. de sus hijos los vassallos aquel crédito, interés o sacrificio que se anela; importará muy poco el servirse de máximas diversas, quando los genios e inclinaciones de las provincias son diversas.

[8] El genio de estos nativos no es tan bárbaro que dexee de contenerles la prudencia.

Aman la justicia, aunque aborrescen a quien con desigualdad la exerce. Sienten los nobles ser mandados de quien nació sin prerrogativa alguna y todos se lastiman de ver entronizados a los que conocieron viles.

[9] La situación de su terreno, la proximidad de sus fronteras, la natural propensión para las armas y el crédito que tienen tan ganado de su ferocidad y su valor, bien que obligan con zelo a la política que vele con cuidado en su gobierno; instan no menos a la atención y a la prudencia, que no olviden la affabilidad en su manejo, para evitar con preservada idea los acasos, en que enemiga la Francia suggeriese las especies de lo desabrido del País, pretendiendo guisar con una mentida libertad o su descaescimiento o su ruina, todo lamentable para España quanto conveniente y practicable para la enemiga Francia.

[10] Que al Rey o con donativos o con tropas le sirva Cathaluña, conformemente a sus fuerças y a lo que dicte la proporsión respectiva de los demás Estados de la España, es la máxima cathólica que deberá tener el Rey por fundamento, pues, quedando por la paz en olvido perpetuo quanto se obró en la guerra, será igual la obligación de asistir al real servicio todos los vassallos y no menos igual el amor con que de padre deberá S.Magd. tratarles.

[11] Disponga V.Exa. que pague Cathaluña, pero sin que quede del todo desabrida. Assegure para el real erario los caudales, pero concediendo en la exacción algún consuelo; pues, ya que queda sepultada la esperança de lo que fue este Principado en algún tiempo, dispénseles V.Exa., sin que el Rey se perjudique, alguna gracia en que pueda saborearse su memoria.

[12] Tome V.Exa. el detalle de quanto frutan al Rey los estancos, las gabelas, contribuciones, catastros y demás género de servicios, que oy día en esta provincia se exigen. Y, dexando (como a manutención de gente inútil) lo que montan los salarios y gages de las gentes destinadas a la dirección y cobrança de estos cargos, forme V.Exa. un exacto total del líquido, que oy entra en los erarios o real thesorería.

[13] Sírvase, después, la justificada piedad de V.Exa. de atender a lo exausto y miserable del país y, minorando, Señor, del líquido total la porción, que permitieren las presentes urgencias del reino y que dictare la gran commiseración de V.Exa., destine de Cathaluña para la real thesorería aquella cantidad que sea indispensable.

[14] La exacción de este total encárguele V.Exa. a los mismos naturales y, mesclando este encargo con motivo de consuelo, dispénseles S. Magd. la gracia de que sea restablecido como antes el antiguo Magistrado de la Deputación de Cathaluña. A éste dirigirá V. Exa. sus órdenes y a la proporción de lo que las necesidades del Público pidieren, aumentará o minorará V.Exa. el importe del total que con el tiempo deberá repartir y cobrar de entre sus vezinos la provincia. Esta real gracia y reintegración de Deputados moverán tan a porfía la inclinación de estos paisanos para el Rey, como su innato reconocimiento para la gratitud y aplauso a V. Exa., pues, fundando en la generosidad de V.Exa. continuas y mayores esperanças, harán en el ínterin o plausible o tolerable el forzoso pagamento de tan crecidas sumas.

[15] En la práctica, Señor, de este proyecto se interesará el real servicio, porque libre S.Magd. de la mecánica en el cuidado por menor de la exacción de gabelas y tributos quedará su conciencia exonerada, no tan sólo en el acierto de elegir a los sugetos de integridad que lo administren, sino (y lo que es más) de sus insultos, extorsiones y tropelías, que no siendo muy impropias a los que se destinan a semejantes cargos, por ser generalmente de la estofa cuya calidad V.Exa. no ignora. Argüirá V.Exa. la quietud que redundará al Rey, viéndole libre de la quenta, que a Dios deberá darle por los excessos, que practican éstos. A más que reclutando un número no corto podrá aplicarle el Rey a otras tareas, donde, sin agoviar vassallos oprimidos, le redditién a S.Magd. mayor servicio.

[16] Y, siendo inseparable del interés del Rey y el de sus súbditos, logrará S.Magd. el beneficio que experimenterá de este proyecto Cathaluña, pues fundando desde entonces los fundados escrúpulos, que en tanto papel hazen patente a la conciencia del Rey los Eclesiásticos, que en toda especie de estancos, gabelas y tributos evidencian ser vexados; con la reintegración del Magistrado de la Deputación, no sólo calmarían estas instancias sino que para la paga del contingente total de Cathaluña tendrá este Principado el adjuvatorio de que todo el estado eclesiástico podrá y deberá (sin que haya escrúpulo) contribuir por su parte al pagamento. Tomará este Magistrado, a la dirección de V.Exa., las medidas cómo aumentar sus fábricas, avivar la marina, establecer manufacturas, acalorar el comercio, a que inclinan sus paisanos, y todo a fin de encontrar el modo más suave como hazerle al Rey todos los años effectivo el contingente que le toque; y, si acaso algún

latrocinio paliado con arbitrio se advirtiere con el tiempo sin entera precaución o sin castigo, podrá minorarle el sentimiento de la provincia imaginar que se queda entre los suyos lo que se malbarató de entre ellos mismos.

[17] Las regalías del Rey en nada se le ofenden, porque, siendo mera gracia real reintegrarse el Magistrado, solamente de S.Magd. rezibirá derivada la auctoridad que exerza, y, quedando como queda en la suprema potestad del Rey todo el dominio, podrá el Rey o V.Exa. con el tiempo moderar lo que parezca inconveniente.

[18] Si passa V.Exa. este proyecto a consulta del Consejo o Audiencia, no le cause a V.Exa. estrañesa, si en difusos papeles se amontonan imposibles, pues nunca han aplaudido las granachas Magistrado que sin intervención de su asistencia de directo se entienda con el móvil primero del gobierno.

[19] Consúltelo, no obstante, V.Exa. con personas de integridad y de entereza, y, aunque de hombres rectos se nos niega en estos tiempos la abundancia que nos dizen tuvieron los antiguos, refflexione V.Exa. en algunos y, averiguada la rectitud de sus dictámenes, confíeles V.Exa. el informe para que alcanse desapasionada la consulta.

[20] Algunos tiene Barcelona, y, siendo entre ellos los que cita la margen de este pliego, dignarase V.Exa. en adquirir noticia por menudo y hallándoles por su integridad, desinterés y recta intención calificadas personas de dictamen no disgustará a V.Exa. entender el parecer de cada uno. Y, si de todos se formara una junta, a quien fiasse V.Exa. la consulta de este assumpto, advertirá V.Exa. en sus discursos, quan justamente deven hermanarse el servicio del Rey, la utilidad de los vassallos, la rectitud de la justicia y la affabilidad de trato en las provincias, que, siendo la base verdadera sobre que dezea la christiandad de V.Exa. fundar el acertado gobierno de la España, no se duda, Señor Exmo, que admitirá V.Exa. sin disgusto esta humilde representación de un su criado.

61. Es tracta d'una còpia conservada a la Biblioteca Universitària de Barcelona, *Secció de manuscrits*, ms., núm. 96, 164r-166v. Ocupa 3 folis, escrits per ambdues cares, en lletra cursiva. El seu estat de conservació és molt bo. La transcripció efectuada respecta al màxim l'ortografia original, però, com ja és norma corrent, la puntuació, accentuació i ús de majúscules i minúscules han estat adaptats, en tot el que ha estat possible, a la normativa del castellà actual; hem desenvolupat les abreviatures, llevat dels tractaments, i la y només es transcriu com a tal quan té valor consonant; igualment no indiquem els principis de foli, per semblar-nos innecessari en un document d'aquest tipus. Finalment, hem numerat els paràgrafs per tal de facilitar-ne la citació. (Aquestes normes també s'han seguit en totes les transcripcions pròpies de documents que hem citat al llarg d'aquesta nota introductòria.)